

Täysistunto

Tiistai 19.10.2021 klo 14.02—16.25

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 172/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Hyvät edustajat! Tässä vaiheessa haluan todeta, että vaikka ennakkotietojen mukaan edustaja Henriksson olisi esittelemässä tätä hallituksen esitystä, niin hän on ilmoittanut, että hänestä riippumattomista syistä hänellä on ollut matkustuseste saapua tähän. Arvioimme ruuhkatilanteemme takia niin, että tämä lähetekeskustelu joka tapauksessa tässä kohtaa käydään. — Ensimmäinen puheenvuoro, edustaja Kiuru, Pauli.

Keskustelu

14.04 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa rouva puhemies! Todella tärkeä lakiesitys hallitukselta, ja on todella myös harmi, että ministeri ei ole asiaa esittelemässä. Mutta onnistuuhan se esittely täältä oppositiostakin.

Ensinnäkin esityksessä ehdotetaan, että avioliittolakiin lisättäisiin säännökset, jotka mahdollistavat pakottamalla solmitun avioliiton purkamisen kumoamalla. Ja mitä tämä pakkoavioliitto tarkoittaa? Lyhyesti: ilman toisen vapaata tahtoa painostuksen kautta pakotetaan avioliittoon, ja tämä painostus voi kohdistua yhtä hyvin naisiin kuin miehiin, lapsiin kuin täysi-ikäisiin, kotimaassa asuviin kuin osittain tai kokonaan ulkomailla asuviin. Hyvin tyypillinen tilanne on se, että maahanmuuttajataustainen tyttö naitetaan ulkomailla asuvan miehen kanssa vastoin omaa tahtoaan.

Esitys on tärkeä, oikeansuuntainen. Tässä puhutaan ihmisoikeusasioista, niin kuin monesti täällä salissa puhutaan. Joitakin puutteita tai parannuskohtia tässä kyllä on.

Ensinnäkin, jos lähdän hallitusohjelman kirjauksista, niin hallitusohjelman kirjauksissa sanotaan, että ”mahdollistetaan pakkoavioliittojen mitätöinti ja selvitetään niiden kriminalisointi”. No ensinnäkään tässä hallituksen esityksessä ei mahdollisteta mitätöintiä eikä mahdollisteta kriminalisointia — eli hallitus toimii hallitusohjelmaa vastaan, mutta siihen olemme jo tottuneet. [Mikko Kärnän välihuuto]

Sitten otan täältä... Kun hallituksen esitys on ollut tietysti lausuntokierroksella, niin esimerkiksi Naisjärjestöjen Keskusliitto ja Monika-Naiset liitto ovat arvioineet, että tämä mitätöintimahdollisuuden puuttuminen on uhrin oikeuksien kannalta ikävä puute tässä esityksessä. Ja tuon esiin myös sen, että edustaja Pia Kauma on viime vaalikaudella, 2019, tuo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2021 vp

nut lakialoitteen, jossa sekä tämä mitätöintimahdollisuus että kriminalisointi ovat olleet esillä. Eli on olemassa hyvät pohjat, jos niitä halutaan käyttää — ja toivottavasti käytetään — valiokunnassa.

Suomessa ei ole siis rikosnimikettä pakkoavioliitolle eikä nytkään tule. Jos rangaistusta lähdetään hakemaan, niin sen täytyy lähteä sieltä ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan tai pakottamisen kautta. Ja kun niissä tapauksissa ja tässä tapauksessa täytyy lähteä asianomistajarikoksen kautta, niin se tietysti sille uhrille asettaa melkoiset paineet, koska siellä saat- taan olla kova painostus suvun tai uskonnollisen viiteryhmän taholta.

Olisin kysynyt ministeriltä: miksi tämä mitätöinti nyt tästä puuttuu, ja mihin jäi krimi- nalisointi? [Puhemies koputtaa] Katsotaan nyt sitten, miten tämän asian käsittely etenee [Puhemies koputtaa] tässä salissa tänään. [Leena Meri: Aika hyvä esittely kyllä!] — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Heinonen.

14.07 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tämä pak- koavioliittojen kumoaminen on kyllä lähtökohtaisesti merkittävä askel tyttöjen oikeuksis- sa. Niin kuin edustaja Kiuru edellä toi esille, niin me olisimme kokoomuksessa valmiita kovempaankin mitätöimiseen — emme pelkästään tähän kumoamiseen, vaan viemään tä- män pidemmälle, ja edustaja Kiuru toi hyvin tämän asian esille.

Tässähän esitetään avioliittolakiin muutosta, joka mahdollistaisi sen, että pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin purkaa kumoamalla. Pakkoavioliitolla tässä tarkoitetaan avio- liittoa, jossa toinen tai molemmat puoliset eivät ole voineet vaikuttaa avioliiton solmimi- seen tai puolison valintaan. Erona avioeroon tässä esityksessä olisi se, että kumotun avio- liiton seurauksena puolison siviilisääty ei olisi tämän jälkeen ”eronnut” vaan palautuisi itse asiassa tätä edeltävään tilaan ennen avioliiton solmimista. Oikeusministeri Henriksson to- tesi tätä esitystä kommentoidessaan, että tämä on ”tärkeä viesti siitä, että oikeusjärjestyk- semme ei hyväksy pakottamalla solmittu avioliittoa”, ja näin tämän viestin pitää kaikille olla.

Meillä Suomessa pakkoavioliiton uhreja on ollut viime vuosina aiempaa enemmän. Ri- kosuhripäivystyksen ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiantuntijat ovat tuo- neet esille huolen siitä, että nämä määrät ovat kasvaneet merkittävästi. Rikosuhripäivys- tyksellä on autettavanaan viitisenkymmentä pakkoavioliiton uhria, ja sisäministeriön alai- sessa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä oli viime kesänä 137 pakkoavioliiton uh- ria. Itse asiassa se on noin 100 ihmistä enemmän kuin vuoden 2018 lopulla, ja tosiasia on, hyvät kollegat, se, että meillä on sitä enemmän pakkoavioliittoja, mitä enemmän on maa- hanmuuttajia kulttuureista, joissa pakkoavioliittoja tapahtuu.

Jäin tässä miettimään, kun me kokoomuksessa aiemmin olemme esittäneet, että kerjää- minen pitäisi kieltää. Silloin perustuslakiasiantuntijat Martin Scheinin ja Ojanen totesivat, että kerjäämistä ei voida kieltää sen takia, että se kohdistuu vain tiettyyn etniseen ryhmään. Olisin kysynyt oikeusministeri Henrikssonilta, miten tämä lainsäädäntö eroaa siitä kokoo- muksen tahdosta kieltää kerjääminen lainsäädännöllä, joka koettiin siis ihmisoikeuksien vastaiseksi sen takia, että se kohdistui tiettyyn etniseen ryhmään. No, nyt kun katsotaan tä- män Henrikssonin esittämän lain perusteluja, niin tässä todetaan sivulla 5, että ”pakkoavio- liittoja voidaan ryhmitellä eri tavoin”, ja tässä esityksessä ne ryhmitellään kolmeen eri ryh- mään: ulkomailla solmitut ja niin poispäin, maahanmuuttajataustaiset ja niin poispäin, Suomessa asuva Suomen kansalainen solmii avioliiton ulkomaalaisen naisen kanssa ja niin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2021 vp

poispäin. Nyt pitää Martin Scheininilta ja Ojaselta kysyä, että kun tämä on läpäissyt jo ainakin ensimmäisen vaiheen perustuslain tulkinnassa, niin eikö nyt voida viedä eteenpäin tämä kokoomuksen tavoite kerjäämisen kieltämiseksi, kun kerran eiväthän nämä eroa mil-lään tavalla siitä, että tosiasiallisesti tämäkin lainsäädäntö — vaikka koskee toki edustaja Zyskowiecia ja Heinosta ja kaikkia muitakin suomalaisia — de facto kohdistuu tiettyihin etnisiin ryhmiin, niin kuin tässä esityksessäkin esille tuodaan.

Pakkoavioliittojen määrästä ei ole Suomessa tarkkaa tietoa, mutta määrät ovat siis koko ajan olleet kasvussa. Pakkoavioliittohan voi olla myös sellainen, että Suomessa asuva nuori lähetetään ulkomaille naimisiinmenotarkoitukseen, ja myös tähän esitetään tässä toimenpiteitä. Olisin halunnut ministeriltä kysyä myös: miksi silloin tässä tunnustettaisiin vain erityisestä syystä, jos toinen puolisoista on asunut avioliiton solmimishetkellä Suomessa, miksi tässä on tällainen tietyllä tavalla aukko jätetty tähän kokonaisuuteen?

Ja täytyy, arvoisa puhemies, huomioida sekin, että näistä tapauksista iso osa jää pimen-toon perheen tai suvun taholta tulevan pelon, uhkan ja painostuksen takia, eli tytöt eivät us-kalla reagoida näihin tilanteisiin ja tuoda näitä asioita esille. Pakkoavioliitolla on, arvoisa puhemies, usein yhteys kunniaan liittyvään väkivaltaan ja sen pelkoon. Uhri saattaa myös joutua yhteisönsä hylkäämäksi, syrjimäksi, jos tilanteeseen puututaan, jos hän pyrkii pois pakkoavioliitosta tai välttämään sen solmimisen.

Arvoisa puhemies! Kun näihin esittämiini kysymyksiin en valitettavasti nyt ministerin tänne tulon esteen takia saa vastausta, niin esitän, että tämä asia jätetään pöydälle ensi tiis-tain 26.10.2021 täysistuntoon asti.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Ovaska.

14.13 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa puhemies! Esitän, että tämä asia käsiteltäisiin tänään toisessa täysistunnossa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Sitten vielä puhujalistaan. — Edustaja Keto-Huovinen.

14.14 **Pihla Keto-Huovinen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Hallitus todellakin esittää, että avioliittolakiin lisättäisiin säännökset, jotka mahdollistavat pakottamalla solmitun avioliiton purkamisen kumoamalla, ja tämä asia on erityisen tärkeä tyttöjen ja naisten suo-jelemiseksi sekä naisten oikeuksien vahvistamiseksi yhteiskunnassa.

Kannatan todellakin edustaja Heinosen esitystä siitä, että tämä laitettaisiin pöydälle niin, että ministeri on paikalla. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Tässä totean, että itse asiassa minun olisi pitänyt jo heti teh-dä niin, että keskustellaan vain tästä pöydällepanosta. Nyt on tehty yksi kannatettu esitys, ja nyt keskustelemme vain pöydällepanosta. — Edustaja Werning.

14.15 **Paula Werning sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kannatan edustaja Ovaskan tekemää ehdotusta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Näin. Meillä on täällä kaksi kannatettua ehdotusta pöydälle-panosta, ja... [Leena Meri: Puhemies!] — Anteeksi, en nähnyt. — Edustaja Meri.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2021 vp

14.15 Leena Meri ps: Pidän tätä erittäin tärkeänä, että voimme ministerin läsnä ollessa käsitellä tätä. Minullakin on lakivaliokunnan puheenjohtajana muutama kysymys ministerille valmistelusta.

Mutta haluan nyt varmistaa tuosta ajankohdasta: Eihän ministeri ole nyt pidempään poissa, niin että tuona ajankohtana varmasti — onko kenelläkään tietoa — ministeri pääsi paikalle? Siitähän ei ole sitten iloa, jos meillä on taas uusi... Vai joudummeko me sitten vain uudestaan pöytäämään? Onko kenelläkään tietoa, pääseekö ministeri tuolloin, ehdotettuna ajankohtana? — Kiitos, puhemies.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Rantanen.

14.16 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Pidän erityisen tärkeänä, että meillä täällä on ministeri vastaamassa tästä hallituksen esityksestä. Nimittäin tämä ei aivan yksioikoinen eikä ongelmaton lausuntopalautteen perusteella ole. Itse asiassa mielelläni kuulisin myöskin ministeriltä siitä, että vaikka täällä on nyt viimeisten kahden vuoden aikana monasti käytetty ihmisoikeussopimuksia ja kansainvälisiä sopimuksia perusteena tehdä erilaisia asioita, niin nyt tässä esityksessä ei noudateta Istanbulin sopimusta ja ei noudateta GREVION antamia suosituksia ja huomautuksia. Siinä mielessä olisi kyllä hyvä näihinkin asioihin saada vastaus, ja sen lisäksi myös erityisesti tähän alle 18-vuotiaiden ulkomailla solmiman avioliiton tunnustamiseen Suomessa. Nämä ovat aika isoja kysymyksiä, joten mielellään siten, että ministeri on paikalla.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt keskustellaan vain tästä pöydällepanoajankohdasta. — Edustaja Zyskowicz.

14.17 Ben Zyskowicz kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Puhemies Anu Vehviläinen: Voisitteko laittaa mikrofonin päälle?

Joo, ensimmäisen kerran, no niin. — Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kuten jo nyt on huomattu, asia on hyvin tärkeä ja siihen liittyy monia kysymyksiä, joita halutaan esittelevälle ministerille esittää, joten on hyvin perusteltua, että asia pannaan pöydälle tilanteseen, jossa ministeri on tilaisuudessa osallistua keskusteluun.

No, vaatiiko tämä sitten sitä, että se pannaan pöydälle esimerkiksi ensi tiistaille, niin kuin edustaja Heinonen ehdotti, vai riittääkö, että se pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon, mitä edustaja Ovaska esitti, ja ilmeisesti hän tarkoitti, että ei huomiseen istuntoon, vaan että tänään pidettäisiin vielä toinen istunto? Itse ajattelen, että jos tämä seuraava istunto tänään pidetään vasta kaikkien muiden asioiden käsittelyn jälkeen eli illalla, niin mielestäni se ei ole kovin hyvä ajankohta tämän tärkeän asian käsittelemiseksi, ja siinä tapauksessa olisi tarkoituksenmukaista, että se laitettaisiin ensi tiistaille ja pantaisiin listan ensimmäiseksi asiaksi, jolloin päiväsaikaan tämä keskustelu voitaisiin käydä.

Mikäli sen sijaan on mahdollista, kun kuulin, että ministeri saapuu taloon noin kello 16, että silloin heti tämän asian käsittely jatkuisi, niin silloinhan se keskustelu voitaisiin käydä päiväsaikaan. En nyt tiedä, mikä on puhemiehen tarkoitus, mutta luulen, että turvallisinta olisi nyt laittaa asia pöydälle ensi tiistaille, niin kuin edustaja Heinonen esitti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Heinonen, ja pöydällepanosta.

14.18 Timo Heinonen kok: Kyllä, arvoisa rouva puhemies! — Itse en koe tässä olevan nyt minkäänlaista hallitus—oppositio-kysymystä. Me tuemme hallituksen esitystä. Olsimme toki viemässä sitä piirun verran kauemmaksikin, ja sen takia ymmärtäisin tämän vastaehdotuksen pöydällepanosta, että pidetään tänään kiireisesti toinen istunto, keskeytetään tämä ja aloitetaan uudestaan, jos olisi kyse tarkoituksellisesta viivyttämisestä tai asian etenemisen vaikeuttamisesta. Eihän siitä tässä ole kyse, vaan me haluaisimme ministerin esittelemään kerrankin hyvää esitystä, ja me haluaisimme osoittaa hänelle kiitoksen tästä esityksestä mutta tuoda myös esille kysymyksiä, joita tämä esitys on jo nyt aiheuttanut tässä keskustelussa.

Sen takia toivoisin, että hallituspuolueilta löytyisi ymmärrystä sille, että ottaisimme tämän ensi tiistaina päiväsaikaan keskusteluun. Tiedän, että ministeri Henriksson priorisoi aina, niin kuin olisi tänäänkin lentokoneen salliessa priorisoinut, eduskunnan täysistunnon. Hän on ensi tiistaina toivottavasti paikalla tätä asiaa esittelemässä, ja me voisimme nyt siirtyä toisen erinomaisen ministerin, Kurvisen, asioiden pariin.

Keskustelu pöydällepanosta päättyi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Keskustelun kuluessa on tehty kaksi kannatettua ehdotusta asian pöydällepanosta, joten asiasta on äänestettävä. Äänestys tapahtuu tässä istunnossa tauon jälkeen.

Istunto ja asian käsittely keskeytetään ja istuntoa jatketaan kello 14.25.

Täysistunto keskeytettiin kello 14.20.

Täysistuntoa jatkettiin kello 14.28.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt jatketaan kello 14.20 keskeytettyä istuntoa ja päiväjärjestyksen 3. asian käsittelyä. — Edustaja Heinonen.

Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Meille oppositiossa ei ole muuta tarkoitusta tässä asian pöydällepanossa kuin se, että ministeri Henriksson on kuulemassa meidän kiitoksemme tästä esityksestä mutta myös sen, että me haluamme tähän muutamia tiukennuksia, ja olen saanut tiedon, että ministeri Henriksson on matkalla eduskuntaan ja on paikalla kello 16 ja me voimme tämän asian käsitellä kello 16, joten voin, arvoisa puhemies, sillanrakentajaihmisenä vetää esitykseni pois.

Puhemies Anu Vehviläinen: Koska edustaja Heinonen on vetänyt pöydällepanoesityksensä pois, meillä on vain yksi pöydällepanoesitys. Edustaja Ovaska on tehnyt esityksen siitä, että asia jätettäisiin pöydälle tänään pidettävään toiseen istuntoon. Tätä edustaja Ovaskan esitystä on kannattanut edustaja Werning.

Meillä on siis vain yksi pöydällepanoesitys, joten totean, että asiaa 3 käsitellään tänään pidettävässä 2. täysistunnossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 119/2021 vp

Asia pantiin pöydälle seuraavaan, tänään 19.10.2021 pidettävään täysistuntoon.